

Для коментарів чи іншого зворотного зв'язку заповніть форму:
[форма зворотного зв'язку щодо цієї версії настанови](#)

Версія цього документу для друку: <http://guidelines.moz.gov.ua/documents/2918?id=ebm00584&format=pdf>

Настанови на засадах доказової медицини.
Створені DUODECIM Medical Publications, Ltd.

Настанова 00584. Серцеві шуми у дітей

Автор: Eero Jokinen

Редактори оригінального тексту: -

Дата останнього оновлення: 2017-01-25

Основні положення

- Приблизно одна дитина з сотні має вроджену структурну аномалію серця.
- Вібруючий звук можна вислухати як мінімум у кожної п'ятої дитини, а іноді і більше ніж у половини дітей (наприклад у випадку гарячки).
- У кожної дитини з систолічним шумом потрібно виміряти артеріальний тиск на правій руці та на нозі для виключення коарктації аорти.

Симптоми вроджених вад серця

- Втомлюваність при смоктанні, поганий набір ваги, аномальна блідість, рясне потовиділення та висока частота дихання (>40/хв) можуть бути симптомами серцевої недостатності у новонародженого.
- Часто клінічний стан дитини є порівняно задовільним попри вроджену ваду серця, що потребує оперативного лікування.
- Ціаноз, що виникає лише навколо рота, зазвичай є невинним явищем, що викликане значною кількістю венозних судин у цій ділянці та повільним периферичним кровообігом.
- Ціаноз, пов'язаний із вродженими вадами серця, проявляється також на тулубі, обличчі та язика, якщо у дитини немає анемії.

Систолічні шуми

- Звучання "невинного" шуму (аудіо-приклади [\[аудіо|00012|Physiological ventricula...\]](#) [\[аудіо|00013|Physiological ejection m...\]](#) [\[аудіо|00014|Physiological sound of e...\]](#)) здебільшого є вібруючим, типу шуму вигнання (крещендо-декрещендо). Він найкраще вислуховується у третьому міжреберному проміжку по лівому краю груднини. Шум значно гірше вислуховується у положенні стоячи.
- При *дефекті міжшлуночкової перегородки* (ДМШП; (аудіо-приклади [\[аудіо|00018|Muscular VSD \(ventricula...\]](#) [\[аудіо|00019|Perimembranic VSD \(ventr...\]](#) [\[аудіо|00020|Perimembranic subaortal ...\]](#))) шум має форму плато. Він починається одразу після першого серцевого тону та закінчується з другим тоном. Часто є свистячим. Точка найкращого вислуховування шуму знаходиться у 3–4 міжреберних проміжках.
- При *дефекті міжпередсердної перегородки* (ДМПП; (аудіо-приклади [\[аудіо|00021|ASD \(atrial septal defec...\]](#) [\[аудіо|00065|ASD in an 11-year-old ch...\]](#))) точка найкращого вислуховування зазвичай розташована між другим та третім міжреберними проміжками зліва. Вислуховується стійке розщеплення другого серцевого тону, в тому числі на видиху. Іноді можна вислухати додатковий слабкий систолічний шум над легеневою артерією. ЕКГ показує неповну блокаду правої ніжки пучка Гіса.
- Серцевий шум у верхній частині правого краю груднини вказує на *двостулковий аортальний клапан* (аудіо-приклад [\[аудіо|00024|Bicuspid aortic valve\]](#)) або *аортальний стеноз* (аудіо-приклад [\[аудіо|00023|Valvular aortic stenosis\]](#)). В останньому випадку шум іррадіює до шиї. Показана ехокардіографія.
- Шум при *стенозі легеневої артерії* (аудіо-приклади [\[аудіо|00025|Valvular pulmonic stenosis...\]](#) [\[аудіо|00048|Pulmonary stenosis\]](#)) більш грубий, ніж при ДМПП або фізіологічному шумі вигнання. Його можна також вислухати зі спини.
- Жоден систолічний шум не можна вважати фізіологічним до виключення діагнозу *коарктації аорти*. Крім пальпації пульсу на стегнових артеріях, потрібно виміряти артеріальний тиск на правій руці та на стегні (за допомогою сфігмоманометра) або гомілці (за допомогою осцилометричного пристрою). У нормі систолічний АТ на нозі як мінімум не нижчий, ніж тиск на руці. Шум при коарктації аорти (аудіо-приклади [\[аудіо|00043|Tight aortic coarctation\]](#))

[\[аудіо 00042|Coarctation of the aorta\]](#)) зазвичай добре вислуховується на спині зліва від хребта. У новонародженого з серцевою недостатністю та малим серцевим викидом шум може майже не вислуховуватись.

- Фізіологічний шум вигнання є діагнозом виключення.

Шуми, що вислуховуються як під час систоли, так і під час діастоли

- Діастолічний шум рідко буває “невинним”. Венозний гул (аудіо-приклад [\[аудіо 00016|Venous hum\]](#) [\[аудіо 00017|Venous hum\]](#)) — єдиний доброякісний діастолічний шум. Цей м'який шум вислуховується під час систоли і діастоли у підключичній ділянці, зазвичай краще справа. Шум зникає при натисканні на яремні вени, повороті голови або в горизонтальному положенні.
- Усі інші діастолічні шуми у дітей і підлітків потребують подальшого обстеження у фахівця.
- Відкрита артеріальна протока (ВАП) (аудіо-приклад [\[аудіо 00022|Patent Ductus Arteriosus\]](#) [\[аудіо 00042|Coarctation of the aorta\]](#)) спричиняє появу шуму, що вислуховується в систолу і продовжує звучати після другого серцевого тону (безперервний або “машинний” шум). Точка найкращого вислуховування шуму розташована під лівою ключицею. Невелика ВАП може проявлятися систолічним шумом в області легеневої артерії.

Що робити при вперше виявленому шумі

- Див. зображення [\[зображення 00087|Cardiac murmur in a chil...\]](#).
- Потрібно повідомити батьків про всі почуті шуми серця, за виключенням хіба що дуже м'яких шумів I/VI інтенсивності. Шум, вислуханий під час гарячки, зазвичай є фізіологічним шумом вигнання, що може не вислуховуватись за інших обставин. Саме тому виявлення шуму при інфекції не є приводом для тривоги; достатньо домовитись із батьками про час і місце повторної аускультатії серця дитини. Винятком з цього правила є 1–2-місячні немовлята, у яких слід завжди серйозно ставитись до серцевих шумів.
- Надаючи інформацію про шум краще за все зазначити, що “невинні” шуми є дуже поширеними, а коарктація аорти виключається при нормальних значеннях артеріального тиску.

- Якщо у лікаря є підозра на ваду серця, дитину слід направити на подальші обстеження.
 - Не можна вживати висловів на кшталт “дірка у серці”. Так само не слід коментувати можливість проведення операції на серці.
 - Фізична активність не обмежується, якщо це не є необхідним з очевидних причин.
- Якщо стан здоров'я дитини добрий і ваду серця було виключено, направлення на подальші обстеження не потрібне. Подальше спостереження за цими дітьми можливе під час планових оглядів здорової дитини. Однак більшість істотних структурних вад серця виявляється у перші місяці життя, отже шуми, виявлені в цей період потребують ретельного дослідження.

Профілактика ендокардиту

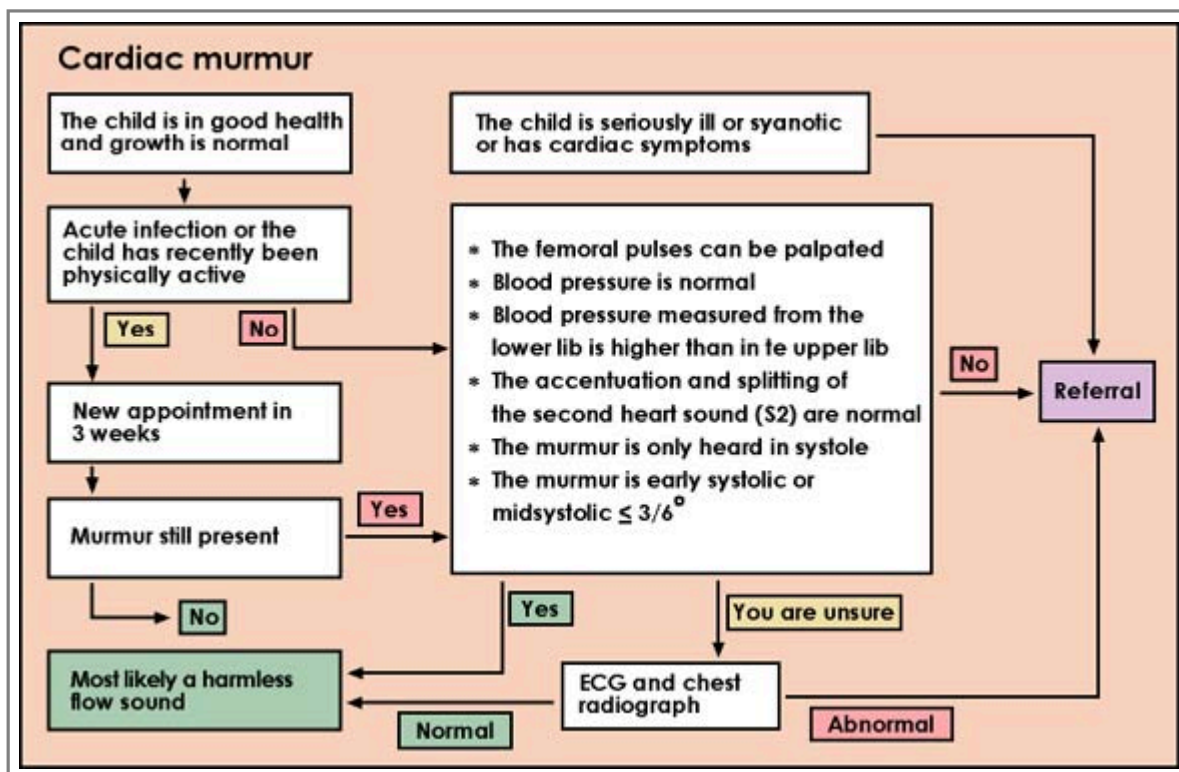
- Див. також рекомендації щодо профілактики ендокардиту [\[Настанова 00093 | Профілактика бактеріальн...\]](#).
- Для профілактики ендокардиту під час процедур, що призводять до порушення цілісності слизових оболонок, що може призвести до ятрогенної тимчасової бактеріємії, призначається доза протимікробного засобу. В осіб із вродженими вадами серця базові настанови з протимікробної терапії загалом такі ж, як і для інших осіб.
- Профілактика ендокардиту має застосовуватись тільки у пацієнтів з протезами клапанів серця, неоперованою ціанотичною вагою серця або турбулентним кровотоком поруч зі штучним матеріалом або за наявності ендокардиту в анамнезі. Профілактика ендокардиту при інших вадах серця не потрібна. Для дітей та підлітків з вадами серця вкрай важливим є ретельний догляд за зубами.

Настанови

- [Настанова 00093](#). Профілактика бактеріального ендокардиту.

Зображення

- [Зображення 00887](#). Cardiac murmur in a child.

Автори та власники авторських прав: Duodecim Medical Publications Ltd

Аудіо

- [Аудіо 00012](#). Physiological ventricular vibration murmur.
- [Аудіо 00013](#). Physiological ejection murmur in the pulmonary area.
- [Аудіо 00014](#). Physiological sound of ejection.
- [Аудіо 00018](#). Muscular VSD (ventricular septal defect).
- [Аудіо 00019](#). Perimembranic VSD (ventricular septal defect) beneath the tricuspid valve.
- [Аудіо 00020](#). Perimembranic subaortal VSD (ventricular septal defect).
- [Аудіо 00021](#). ASD (atrial septal defect) secundum.
- [Аудіо 00065](#). ASD in an 11-year-old child.
- [Аудіо 00024](#). Bicuspid aortic valve.

- [Аудіо 00023](#). Valvular aortic stenosis.
- [Аудіо 00025](#). Valvular pulmonic stenosis.
- [Аудіо 00048](#). Pulmonary stenosis.
- [Аудіо 00043](#). Tight aortic coarctation.
- [Аудіо 00042](#). Coarctation of the aorta.
- [Аудіо 00016](#). Venous hum.
- [Аудіо 00017](#). Venous hum.
- [Аудіо 00022](#). Patent Ductus Arteriosus.

Авторські права на оригінальні тексти належать Duodecim Medical Publications, Ltd.

Авторські права на додані коментарі експертів належать МОЗ України.

Published by arrangement with Duodecim Medical Publications Ltd., an imprint of Duodecim Medical Publications Ltd., Kaivokatu 10A, 00100 Helsinki, Finland.

Ідентифікатор: [ebm00584](#) Ключ сортування: [031.009](#) Тип: [EBM Guidelines](#)

Дата оновлення англomовного оригіналу: [2017-01-25](#)

Автор(и): [Eero Jokinen](#) Автор(и) попередніх версій статті: [Tero Tikanoja](#)[Leena Tuuteri](#) Редактор(и):
Видавець: [Duodecim Medical Publications Ltd](#) Власник авторських прав: [Duodecim Medical Publications Ltd](#)

Навігаційні категорії
[EBM Guidelines](#) [Paediatrics](#) [Cardiology](#)

Ключові слова індексу

[mesh: Heart Septal Defects, Atrial](#) [mesh: Aortic Coarctation](#) [mesh: endocarditis prophylaxis](#) [mesh: Ductus Arteriosus, Patent](#)
[mesh: physiological murmur](#) [mesh: diastolic murmur](#) [mesh: twice-daily injection therapy](#) [mesh: Pulmonary Valve Stenosis](#)
[mesh: venous hum](#) [mesh: split heart sound](#) [mesh: Child](#) [mesh: Fever](#) [mesh: Aortic Valve Stenosis](#)
[mesh: Heart Valve Diseases](#) [mesh: heart murmur, systolic](#) [mesh: Infant](#) [mesh: Blood Pressure](#)
[mesh: Heart Defects, Congenital](#) [mesh: Heart Murmurs](#) [mesh: Cardiovascular Abnormalities](#)
[mesh: Heart Septal Defects, Ventricular](#) [mesh: blood flow murmur](#) [mesh: Heart Diseases](#) [speciality: Cardiology](#) [icpc-2: K73](#)
[icpc-2: K81](#) [icpc-2: K83](#) [speciality: Paediatrics](#)